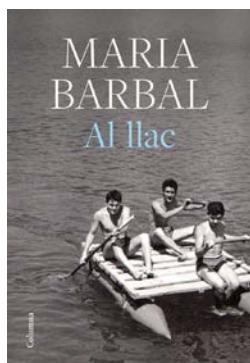

ELS CRÍTICS

literatura
JOSEP GRAS

Maria Barbal torna al seu Pallars nadiu per recuperar records de la infantesa, recreats en aquesta novel·la breu i amatent al detall. 'Al llac' explica una vivència que hauria pogut tenir un desenllaç tràgic, finalment evitat, i que posa de manifest la fragilitat que s'amaga rere unes vides aparentment plàcides, però tocades per una llum especial.

Una lluminositat essencial

Al llac
MARIA BARBAL

Columna
Barcelona, 2022
160 pàgines

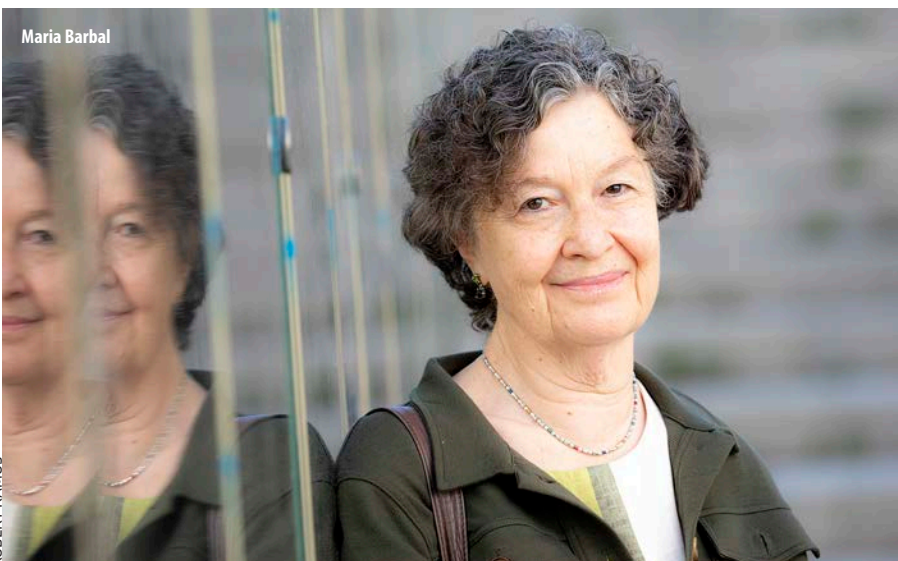
Sembla que Maria Barbal (Trepç, 1949), a cada nou títol que ens ofereix, vagi més directa a l'essencial —*Tàndem* (2021), la seva anterior obra, participa d'aquesta tendència—, tant en les històries que ens explica, d'una simplicitat argumental modèlica —la qual cosa és d'agrair perquè sovint les excessives giragonses d'una trama confonen el rumb— com en els personatges que hi apareixen. En aquesta novel·la tornem als anys seixanta, i no ens cal gaire esforç per identificar el Toni, la Lídia o el senyor Joaquim —per posar només uns exemples— amb persones que molts de nosaltres havíem conegut quan érem només uns nens.

I precisament és aquesta essencialitat, transfigurada en un moment i un lloc especialment significatius en la memòria de Barbal, la que l'escriptora vol recuperar en aquestes pàgines. Com ella mateixa diu a les entrevistes, "retrobar aquell paisatge i aquella llum de la meva infantesa". Per això, el relat es presenta volgudament depurat i és gràcies en bona mesura a la prosa que el desenvolupa. L'estil de l'escriptora pallaresa és aquí sobri i, alhora, dotat d'un encertat sentit poètic que contribueix a remarcar el caràcter una mica nostàlgic

que acompanya sovint —si són bons, naturalment— l'evocació de fragments d'una infància que sembla més llunyana del que és en realitat.

El que s'explica a *Al llac* és el record d'una vivència, la recreació d'un episodi rememorat per la Nora, la protagonista principal, que aquesta va viure quan tenia dotze anys. Però el pes de la narració no recau únicament en ella, sinó que Barbal ha decidit que sigui compartit a través del punt de vista dels altres personatges. El relat és conduït per mitjà de dues veus: la de la Nora —en primera persona, que introdueix o matisa, depèn del capítol, sempre des de la seva perspectiva, el que s'hi va descabdellant—, i l'omniscient, que refereix els fets tal com van succeir, amb una pretesa objectivitat que no contradiu la versió més intimista de la Nora.

La darrera novel·la de qui fou guardonada amb el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes el 2021 per una llarga trajectòria iniciada amb la llegendària *Pedra de tartera* (1985), està construïda al voltant d'un únic succés que, a més, concentra el seu punt culminant en el tram final d'un matí, tot i que el rerefons que hi batega latent remet a unes situacions prèvies que influeixen en el

Maria Barbal

comportament dels diferents personatges. L'incident —que trasbalsà enormement els involucrats, el record del qual perduraria al llarg dels anys posteriors— hauria pogut acabar de manera tràgica, però finalment no va passar d'un ensurt, majúscul això sí, però de conseqüències no irreparables.

Tanmateix, aquest fet va suposar un punt d'inflexió en les rutines de les vides de tots ells, sobretot per a la Nora. És com si un món d'innocència i d'harmonia —aparent i força imperfecta, com s'anirà veient— desaparegués de cop i volta per deixar pas a l'univers complex dels adults, en el qual la Nora entra sense preàmbuls a partir de l'experiència d'aquell diumenge a la vora del llac. L'emoció de cada cop que la Nora, amb la Lídia, el Quim de cinc anys, els seus pares Joaquim i Marieta, i la Milagros (el Toni arribava més tard), s'anava apropant després del viatge en tren al tan enyorat paratge, s'esvaï tot d'una.

Amb el pas del temps, les coses, fins i tot alguns esdeveniments més malaurats, són gairebé de manera natural redimensionats, i se'n relativitzen l'abast i les conseqüències. Sovint se'n fa una nova interpretació desdramatitzadora, si més no per alguns dels implicats. És el cas de la Nora i del Quim, que, al cap dels anys, són capaços de mirar enrere fins i tot amb una certa enyorança, sense la més petita ombra d'haver patit una vivència traumàtica.

El que va passar aquell matí certament inoblidable va deixar una empremta en els diferents actors d'una

escena en plena natura que es preveia plàcida i que, en canvi, va servir per desvetllar o fer aflorar a la vista les frustracions i el descontentament de gairebé tots ells, malgrat l'ambient de companyonia —enganyós, com es de-

mostraria més endavant— que regnava entre els allí presents. Són persones, als ulls de la noieta il·lusionada i cànida que és la Nora, “candidates a la felicitat; al plaer de l'aigua, del sol i de la colla. Al bell paisatge”. El lector hi pot apreciar una postal de tons càlids i difuminats. O potser en blanc i negre, que fa, sembla, més perdurables els instants.

Al llac permet a Barbal retrobar el seu bressol tant humà com literari, recrear aquest paisatge que l'ha vist créixer i del qual ha quedat impregnada la seva extensa obra (més de vint títols, majoritàriament novel·lístics, a més de reculls de contes i peces de literatura infantil i juvenil) i reconeguda amb gairebé tots els premis del país (el de la Crítica Serra d'Or, Prudenci Bertrana, Josep Pla...). L'autora de l'anomenat Cicle del Pallars, format per *Metzines* (1990) i *Càmfora* (1992), juntament amb la ja esmentada *Pedra de tartera*, transcriu aquí uns records a la ficció, dotant-la d'una lluminositat que defuig volgutament els racons obacs.

Josep Ballester

Fuster instantani

314 edicions

FUSTER INSTANTANI
de JOSEP BALLESTER

NOVETATS 314
Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a **Facebook** i **Twitter**
Visita la nostra botiga virtual en www.tresiquatre.cat